

2. Сисоєва С.О. Болонський процес і концепція навчання упродовж життя // В кн.: Розвиток еллінізму в Україні у XVIII–XXI ст. - Маріуполь, 2007. - 554 с. — С.274–281.
3. Сисоєва С.О. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: Монографія / За ред. В.Г.Кременя. — К., 2003.
4. Эймор Дэниел. Электронный бизнес: Эволюция и /или революция. — М., 2001. — 752 с.
5. <http://www.imspjproject.org>
6. <http://www.iso.org>
7. <http://Itsc.ieee.org>
8. Kwiatkowski Stefan M. Kształcenie zawodowe — wyzwania, priorytety, standardy. — Warszawa: IBE, 2006. — 88 s.
9. Serkowska-Maka Jadwiga Edukacja zawodowa kluczem do jednoczącej się Europy. — Torun: Wyd. Adam Marszałek, 2004. — 277 s.

В статье рассматриваются проблемы информатизации и создания технологических стандартов для непрерывного профессионального образования; сделан вывод, что информатизация технологий непрерывного образования выступает фактором интеграции образовательных технологий на всех этапах непрерывного образования; показано, что основными субъектами системы международной кооперации систем обучения и повышения квалификации на базе информационных технологий являются всемирные организации по стандартизации.

This article is considered to the problems of the informatization and making technological standards to uninterrupted professional education; it is turned out, that informatization of the technologies of the uninterrupted education projects as a integrational factor of educational technologies on each stage of the uninterrupted education; it is cleared up, that the basic subjects of the international co-operative studying system and increasing qualification on the base of the informational technologies are world organizations of the standardization.

УДК 377.1: 37:7

О.В. Шестопалюк
м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. В даний час державна політика в галузі освіти як першорядний, пріоритетний напрям визначає виховання як найважливіший інститут духовного і фізичного розвитку, громадянського становлення майбутнього України. Ми живемо в епоху інформатизації суспільства, яка характеризується падінням моральності, комерціалізацією людських відносин, деформацією ціннісних орієнтацій молоді. Вітчизняні дослідження доводять, що «нині у молодіжному середовищі спостерігаються душевна черствість, культ насильства, містики, споживацтва, що супроводжується зростанням наркоманії, проституції, злочинності, психосоматичних і психічних захворювань, самогубств і спроб самогубств» [2, с.286].

Наш час, на думку багатьох науковців, цілком можна назвати часом великих знань, малої освіченості та низької культури [3, с.73]. Тому проблема духовного виховання підростаючого покоління сьогодні є глобальною.

Сформульовані в основних освітніх документах цілі, завдання і напрями вдосконалення організації виховання в системі освіти, насамперед, звертають увагу педагогічної громадськості на необхідність якісного оновлення нормативно-правової бази, науково-методичне і програмне забезпечення розвитку системи виховання з урахуванням специфіки освітніх установ.

Реалії сьогодення вимагають нового підходу до виховання як компоненту системи освіти: воно повинне бути організоване як гуманітарний, людиностворюючий процес, тому що всі свої проблеми суспільство і держава можуть вирішити тільки через виховану (соціалізовану, культурну) людину.

Поява вимог створення системи виховання і усвідомлення цих вимог як об'єктивної потреби говорить про те, що суспільство і держава минули пік фази невизначеності. Починається процес кристалізації, тобто ми входимо в наступну фазу своєї життєдіяльності,

вже як більш менш організована система з достатньо повним набором ознак. Загальне правило таке: як тільки процес становлення державності досягає якоїсь визначеності, держава і його інститути починають висувати вимоги до соціальних інститутів і окремих громадян у вигляді законодавчих і моральних нормативів, а також ідеологічних ініціатив. Причому їх визначниками і гарантами виступають вищі державні інстанції. Судячи з усього, зараз прийшов такий час.

Численні дослідження показали, що нині для більшої частини молоді найбільш значущими джерелами знань про світ стали засоби масової інформації і комунікації [1-3 та ін.]. Педагоги стурбовані тим, що засоби масової інформації і комунікації не тільки формують у молоді спотворене уявлення про навколишній світ, а й негативно впливають на поведінку молодого покоління. Проте не достатньо лише констатувати цей факт, необхідно запропонувати реальні шляхи виходу із ситуації, що склалася. Очевидно, що є необхідними зміни в підготовці вчителів, які зможуть створити в школі не тільки умови для культурного зростання і саморозвитку школярів, а й для протидії впливу засобів масової інформації і комунікації на формування поведінки учнів.

Аналіз попередніх досліджень з проблем становлення суспільства та виховання молоді свідчить, що державна і суспільна системи на нинішньому етапі розвитку суспільства серйозно розбалансовані. Дає про себе знати діяльність безлічі різних за впливом груп, що активно відстоюють свої вузькокорисні інтереси, часом врозріз з інтересами загальнонаціональними. Не можна не сказати й про те, що мала дієздатність державної системи зумовлена залишковими наслідками глибинних процесів першого етапу становлення капіталістичних відносин, суть яких у своєрідному витісненні держави на периферію і орієнтація на стихійну економіку і відповідні відносини, які офіційно оголошуються тіншовими.

Ще одним важливим аспектом виховання в сучасних умовах є те, що, як відомо з історії, всі суспільства, які починали рух у новій ситуації, спиралися на строгу мораль, що в подібних умовах абсолютно виправдано. Новому поколінню українців потрібна перспективна ідея, потрібний новий герой, але в людському, гуманістичному вигляді, з ідеалами, які повинні перемагати. Причому зовсім не войовнича особистість, а діяч, творець. Суспільству потрібна ідеологія, оскільки «відсутність будь-якої ідеології – це теж ідеологія, і зовсім не сама краща» [3, с.73].

Вже стало зрозуміло, що розраховуючи тільки на самоплив, у вихованні успіху не досягти. І розраховувати на те, що державні органи і суспільні інститути самі вироблять оптимальні рішення, теж не доводиться. Потрібні дії, засновані на згоді, як по найзагальніших, так і по конкретніших питаннях. Потрібне розуміння того, яку роль і якого рівня і сили дії повинні здійснювати державні і суспільні інститути з розрахунку на досягнення позитивного результату у вихованні молодого покоління.

Невирішені аспекти проблеми дослідження. На жаль, поки тільки на словах висловлюється бажання виробити єдині, нехай навіть найзагальніші, принципи і підходи у вихованні молоді.

Мета статті – визначити соціальні інститути, що мають найбільший вплив на виховання молоді в сучасних умовах, визначити пріоритети в організації їхньої діяльності, запропонувати стратегію дій виховного процесу, спрямованого на забезпечення відповідності виховної системи вимогам сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Виховна дія має не суто нормативний, а нормативно-ціннісний характер. У найзагальнішому вигляді цінності представлені в чотирьох великих блоках:

- 1) соціальні цінності (рівність, справедливість, демократія);
- 2) етично-культурні цінності (добро, краса, творчість);
- 3) індивідуально-значущі цінності (свобода, гідність, унікальність);
- 4) цінності раціонально-пізнавальні (знання, істина, інтелект).

Але всі разом вони немов скріплені загальним стрижнем, що додає їм певну логіку і структуру, – цінностями громадянськими і патріотичними, через яких на всі ці чотири блоки і розповсюджуються загальнонаціональні пріоритети. Конкретизація ж їх відбувається через суперечність сучасного українського буття, а саме: між системою об'єктивних вимог до

кожної молоді людини, з одного боку, і її реальними та потенційними можливостями й здібностями відповідати цим вимогам, з іншого боку.

Коротко цю суперечність можна представити в наступних складових:

1. Потреба держави, що формується, в активних громадянах і ще відносно слабке усвідомлення молодими людьми себе в такій якості.
2. Недостатній (частіше фрагментарний) розвиток у значної частини молоді реальної готовності до життя в сучасних умовах.
3. Нерівномірно розвинені інструментальні якості і навички.
4. Неосвоєність технологій результативної поведінки.
5. Відносно слабка вираженість внутрішнього етичного стимулу, що оберігає особистість від деформацій або деградації в складних життєвих ситуаціях.

На цих завданнях, на нашу думку, й повинна концентруватися система виховання, проте не на рівні прямої безпосередньої дії, а на рівні дії опосередкованої – через створення необхідного сприятливого фону й ідеології.

Пропонуємо стратегію дій виховного процесу, спрямованого на забезпечення відповідності виховної системи вимогам сьогодення.

Перший крок – налаштування свідомості молоді на громадянські та патріотичні стосунки. Головний сенс і суть у тому, що людина-громадянин, людина-патріот живе у себе вдома. А той, хто живе в своєму домі, відноситься до нього і всього, що в нім відбувається, інакше, ніж тимчасовий постоялець. Слід також враховувати, що сповільнений характер становлення таких фундаментальних характеристик, як громадянськість і патріотизм – наслідок значного відторгнення більшості молоді від влади, а також негативного впливу чого того, що відбувається в українських і місцевих владних верхах. Тому важливо сформуванню в молодого покоління відчуття причетності до влади, властиве громадянинові, вселити в нього віру в те, що воно може впливати на ситуацію в суспільстві і змінювати її на краще, реалізуючи свою активну громадянську позицію.

Другий крок зводиться до організації дії на свідомість молоді, починаючи з раннього дитинства, на психологічному рівні, як мінімум, у двох аспектах: формувальному (для дітей) і корективному (для молоді старшого віку). Сенс дій у даній галузі зводиться в першому випадку до закладки в підсвідомість і свідомість дитини основних принципів життєдіяльності, особливо понять «добре» і «погано», а також вироблення відповідних адекватних реакцій на сигнали, що подаються ззовні, за принципом: «можна» - не «можна», «правильно» - «неправильно».

Особливе значення має пробудження в ситуаціях загрози людині відчуття неусвідомленої тривоги, страху. У ситуації загрози вони повинні виконати функцію блокування небажаних дій. На рівні свідомості оцінити ситуацію, подавити потяг і дати негативну відповідь на сумнівну пропозицію.

Істотне значення має розвиток дитини в середовищі, де панівними нормами є любов і пошана, причому, коли об'єктом і суб'єктом цих понять є сама дитина. У зв'язку з цим слід відмітити, що психологічний механізм любові один і той самий, але різні об'єкти. А тому навряд чи можна говорити про формування любові до Батьківщини, якщо в дитини не сформований механізм любові як такий.

Стосовно підлітків з реакціями та відчуттями, що вже багато в чому сформувалися, повинні застосовуватися методики корекції поведінки. Суть її полягає в перемиканні уваги та енергії молоді людини на позитивну діяльність, у створенні при цьому позитивної мотивації.

Як приклади можна привести і повернення до практики суботників, і дій з охорони середовища, з ремонту своїх навчальних закладів, роботі в будівельних, педагогічних і ін. загонах і так далі. Проте така діяльність дасть позитивний ефект лише за умови, що вона буде відповідним чином організована і простимульована, відповідатиме властивій молодості підсвідомій тязі до ідеалів. Не випадково, саме на цей момент звертав увагу А. Макаренко, вибудовуючи свою знамениту систему цілей. Правда, в даний час ця тяга істотно заглушена внаслідок зміни парадигми поведінки молоді, в якій орієнтирами стали особисте життя, багатство, безтурботність, прагматизм.

Проте не все так погано, як здається на перший погляд. Анкетування серед студентської молоді педагогічних ВНЗ показало, що 52% майбутніх учителів вірять у щасливий і правильний розвиток подій в Україні, а 65% відчувають потребу в загальнонаціональній ідеї.

Третій крок – формування системи громадянського виховання можливе лише в рамках системи соціального захисту, підтримки й соціальної співпраці з молоддю. За даними анкетування, сьогодні потребують соціального захисту 68% опитаних молодих людей. Тому слід максимально точно визначитися, зрозуміти механізми і функції соціального захисту молоді.

Соціальний захист і підтримка відіграють істотне значення у формуванні громадянської і патріотичної свідомості і поведінки дитини, а потім і молодої людини. Узагальнення значних масивів емпіричного матеріалу, одержаних під час досліджень проблематики формування й розвитку патріотизму і громадянськості, переконливо показали, що дійсний патріотизм формується в сприятливому середовищі, яке сприяє проявам багатогранних дарувань особистості. І навпаки. Але це середовище не саме по собі формує дані характеристики особистості. Результати досягаються все-таки цілеспрямованим вихованням і досвідом, що одержується в процесі соціалізації.

Соціальна підтримка молоді та її ініціатив, орієнтована на специфічні групи, включає три важливі аспекти:

1. Підтримка так званої «сильної молоді» (біля 10-15%), яка володіє розвиненими можливостями для самостійної і успішної життєдіяльності. Таким молодим людям потрібна допомога порадою, інформацією.

2. Підтримка і часткове кредитування основної маси молоді (близько 60-70%), яка без допомоги ззовні не в змозі успішно вирішувати свої життєві проблеми (кредитування навчання, житлового будівництва, соціальних і ділових ініціатив).

3. Пряма матеріальна та інша підтримка молоді (близько 10-12%), яка не може самостійно вирішувати свої проблеми (так звані дезадаптанти і близькі до них групи).

Що стосується орієнтирів системи соціального захисту, то, разом з оцінками фахівців, слід прислухатися і до думок самих молодих людей. Звідси необхідність моніторингу і використання його результатів при складанні планів і програм. Слід звернути увагу, зокрема, на постійну вимогу молодими людьми забезпечення доступної та якісної освіти. Освіта в умовах сучасного суспільства повинна розглядатись і як категорія громадянського обов'язку, бо на рубежі століть реально вирватися вперед і утримувати свої позиції може тільки тотально освічена нація.

Думається, що нині навряд чи має сенс формувати структуру громадянського виховання, аналогічну тій, яка існувала за радянських часів. Справа в тім, що така структура, так або інакше, передбачає визначену і бюрократично відсталу інституалізацію, тобто створення державних і суспільних служб і фондів, що спеціалізуються на вирішенні тих або інших проблем. А оскільки проблематика особистості складна, багатогранна і динамічна, то ніколи не вдасться створити системи, яка структурно відповідала б проблематиці виховання молоді в усій її повноті.

Мову слід вести про пріоритети, що формуються на певний час, знаходять силу закону, закріплення їх у цільових державних програмах роботи з молоддю і організацію виховної діяльності.

Основна мета зводиться до виховання громадянської культури людини, заснованої на усвідомленні своїх прав і обов'язків і на розвиненій правовій культурі. І йдеться не тільки про заучування законодавства, а про формування активної життєвої позиції молодої людини, як суб'єкта правових відносин. А це, в найзагальнішому вигляді, може означати формування позитивного настрою молоді, її агресивного неприйняття будь-яких негативних, зокрема кримінальних, ідей і понять і протидії таким, упевненості в забезпеченні на ділі її прав, з дитячих років конструювання такої структури цінностей, яка базується на організуючій ролі правосвідомості.

Проблема інститутів виховання в умовах сучасного українського суспільства – це, насамперед, відповідність об'єктивним вимогам української державності, громадянського

суспільства, проблема відповідності загальнонаціональним інтересам. Це проблема здатності їх до внутрішньої перебудови відповідно до вимог часу, але одночасно і здатності діяти як єдина система. А така здатність виявиться лише за наявності двох основоположних документів: загальнонаціональної української ідеї і стратегічної концепції розвитку країни. Якщо ж ми серйозно розраховуємо на блокування, скажімо, кримінальної ідеології, то слід пам'ятати, що перемогти або відтіснити на узбіччя життєвого простору яку-небудь ідею або систему ідей можна тільки за допомогою іншої системи ідей. Сподіватися ж тільки на силові методи безперспективно.

Сучасні інститути виховання молоді специфічні і розрізняються за завданнями та інтересами, за силою впливу.

Перша група – батьківська сім'я, яка є сьогодні основним інститутом, що формує громадянські й патріотичні уявлення. Проте слід пам'ятати, що до 40% дітей більшою мірою прив'язані до вулиці і компанії, ніж до сім'ї.

Друга група – ЗМІ. На сучасному етапі ця група за силою впливу, способами передачі інформації, стереотипів і образів, а найголовніше, за ефективністю твердо займає з кінця 70-х років друге місце після сім'ї. Останнім часом доводиться зважати на зростаючу дію комп'ютерної техніки, зокрема мережі Інтернет. Створення засобів масової інформації переконливо показало, яким величезним може бути наш розвиток і вдосконалення і одночасно нагадало, наскільки згубним і непередбачуваним може бути їхнє антилюдське, агресивне застосування. У педагогічних публікаціях вже зустрічаються застереження, що «маючи фактично необмежений доступ до інформації, здатна професійно, соціально, дозвілєво самоактуалізуватися через ятір Інтернет особистість поступово втрачає безпосередні контакти з соціальним середовищем. Хибне уявлення її незалежності від соціального оточення не сприяє формуванню громадянського суспільства, удосконаленню суспільних відносин, розвитку національної соборності та унікальності країни» [1, с.16]. Враховуючи у багатьох випадках руйнівну дію ЗМІ на процес виховання особистості, необхідно вести роботу, кінцевою метою якої буде перетворення ЗМІ на активного учасника виховного процесу з урахуванням загальнонаціональних інтересів.

Третя група – система освіти. З огляду на те, що критичний період розвитку доводиться на 14-17 років, середній школі належить особлива роль у справі громадянського виховання молоді.

Четверта група – інститути, що здійснюють часткову дію на певні групи молоді (озброєні сили, релігійні організації, виправні установи, соціальні служби для молоді, політичні партії і рухи).

П'ята група – інститут підприємництва як система формування нового соціального прошарку суспільства і відповідних настроїв і цінностей.

Шоста група – влада та її інститути, зокрема й комітети у справах молоді. Відзначимо дві властиві їм функції: управлінську (реалізація молодіжної політики) і педагогічну (здійснення впливу на молодь владними групами і політичними персонажами).

Сьома група – організована злочинність як соціальний інститут. Дана система зацікавлена в притоці молоді, працює з нею і є джерелом кримінальної ідеології. Останнім часом дана група, діючи вельми напористо й агресивно, задіює для вирішення своїх завдань, зокрема, й підготовки кадрів, інститути освіти, правоохоронні і виправні структури, озброєні сили і так далі, а також установи культури і ЗМІ.

Висновки. Очевидно, що для ефективного розв'язання проблеми виховання молоді необхідне прискорення еволюції згаданих систем та комплексне блокування груп, які переслідують вузькокорисні інтереси, особливо інституту організованої злочинності в його дії на молодь. Необхідною є координація перерахованих систем, що, як відомо, навіть за браку коштів, істотно підвищує загальну ефективність дії. Можливо, має сенс створення суспільно-державної ради при Президентові або при Раді міністрів як в Україні, так і в регіонах, що включатиме в свій склад науковців і фахівців. Природно, що дана рада повинна мати певні повноваження і спиратися на законодавчу базу. Проте для забезпечення такої діяльності в сучасних умовах необхідне досягнення загальнонаціональної згоди, його

інституалізація, вироблення параметрів системи, її цілей і завдань, способів їх вирішення, меж допустимого, а також і санкції відносно тих, хто порушує дану згоду.

Література:

1. Рижанова А.О. Соціальне виховання як питання національної та глобальної безпеки в умовах інформаційного суспільства // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць. – Вип.9. – Київ. – 2006. – С.16-22.
2. Таньшина А.В. Пошук ідеалу в сучасній українській школі // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді). – Збірник наукових праць. – Київ: Педагогічна думка, 2000. – С.286-289.
3. Ходаков В.Е. Высшее образование в Украине: взгляд со стороны и изнутри. Второе издание. – Херсон, 2006. – 338 с.

Подчеркивается необходимость исследования динамики системных изменений в процессе воспитания молодежи в период трансформаций общества.

The necessity of on-going research of the dynamics of system changes in professional education of youth in transition period of society.

УДК 377:006.03

**В.О. Радкевич
м. Київ, Україна**

ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИРОБНИЧОГО ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ РИНКУ ПРАЦІ

Економічне зростання України неможливе без формування високорозвинутої соціально-орієнтованої ринкової економіки, спрямованої на розв'язання важливих соціально-економічних завдань з метою підвищення якості життя населення країни. Це у свою чергу зумовлює необхідність формування сприятливих фінансових умов для розвитку підприємств і організацій різних секторів економіки, послідовне зниження інфляції; ефективної системи державного управління в економічній і соціальній сферах, включаючи перерозподіл функцій управління між рівнями влади; впровадження конкурентоспроможних напрямів спеціалізації регіонів, використання нових організаційно-економічних форм міжрегіональної та міжнародної інтеграції тощо.

Важлива роль у цих процесах надається поряд із природними ресурсами, відповідною інфраструктурою, виробничим потенціалом, науково-технічним і технологічним потенціалом, соціальному потенціалу, який включає в себе трудові ресурси, рівень зайнятості, фізичний, психічний і духовний стан населення, рівень особистої і суспільної безпеки.

Зауважимо, що в умовах економічних перетворень, які нині відбуваються в Україні, а також інтелектуалізації праці наявність робочої сили з високим рівнем професіоналізму, компетентності, культури, здатності до неперервного оволодіння новими знаннями, використання їх у розв'язанні технологічних завдань є важливою складовою національної безпеки країни. Підтвердженням цього є те, що розвиток сучасного виробництва, автоматизація техніко-технологічних процесів не тільки не послабили роль кваліфікованого робітника у виконанні різних видів робіт, а навпаки посилили потребу в людській праці. Це стосується:

- виконання трудомістких операцій, які складно, або зовсім не піддаються автоматизації (кінцевий монтаж виробу, його тестування, виправлення помилок автоматів);
- майстерності робітника, яка поціновується у дрібносерійному або штучному виробництві на замовлення;
- посилення ролі неструктурованих знань і досвіду працівника пов'язаних з інтелектуальністю виробництва, які уречевлюються в технології;